Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (třetího senátu)

14. dubna 2016 *

„Řízení o předběžné otázce — Svoboda usazování — Článek 49 SFEU — Vnitrostátní právní úprava členského státu ukládající úvěrovým institucím povinnost oznámit daňové správě informace o majetku zemřelých klientů pro účely spojené s výběrem dědické daně — Uplatňování této právní úpravy na pobočky usazené v jiném členském státě, ve kterém bankovní tajemství v zásadě zakazuje takové oznamování“

Ve věci C-522/14,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Bundesfinanzhof (Spolkový finanční soud, Německo) ze dne 1. října 2014, došlým Soudnímu dvoru dne 19. listopadu 2014, v řízení

Sparkasse Allgäu

proti

Finanzamt Kempten,

SOUDNÍ DVŮR (třetí senát),

ve složení L. Bay Larsen, předseda senátu, D. Šváby, J. Malenovský, M. Safjan a M. Vilaras (zpravodaj), soudci,

generální advokát: M. Szpunar,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s přihlédnutím k písemné části řízení,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za Sparkasse Allgäu W.-R. Bubem, Rechtsanwalt,

— za Finanzamt Kempten L. Bachmannem, jako zmocněncem,

— za německou vládu T. Henzem a B. Beutlerem, jako zmocněnci,

— za řeckou vládu A. Dimitrakopoulou a A. Magrippi, jako zmocněnkyněmi,

— za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,

* * Jednací jazyk: němčina.

— za Evropskou komisi W. Möllsem a M. Wasmeierem, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 26. listopadu 2015,

vydává tento

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu článku 49 SFEU.

2 Tato žádost byla podána v rámci sporu mezi Sparkasse Allgäu a Finanzamt Kempten (finanční správa v Kemptenu) ve věci odmítnutí této úvěrové instituce oznámit uvedené správě informace o účtech, které měly u její nesamostatné pobočky usazené v Rakousku osoby, jež byly v době svého úmrtí daňovými rezidenty v Německu.

Právní rámec

Unijní právo

Směrnice 2006/48/ES

3 Článek 23 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2006/48/ES ze dne 14. června 2006 o přístupu k činnosti úvěrových institucí a o jejím výkonu (Úř. věst. L 177, s. 1) stanoví:

„Členské státy stanoví, že činnosti uvedené v příloze I mohou být na jejich území provozovány v souladu s článkem 25, čl. 26 odst. 1 až 3, čl. 28 odst. 1 a 2 a články 29 až 37 buď prostřednictvím zřízení pobočky, nebo poskytováním služeb kteroukoliv úvěrovou institucí, jež byla povolena a jež podléhá dohledu příslušných orgánů jiného členského státu, pokud se vydané povolení vztahuje na tyto činnosti.“

4 K činnostem uvedeným v příloze I směrnice 2006/48 patří mimo jiné „[p]řijímání vkladů a jiných splatných peněžních prostředků“.

5 Článek 31 uvedené směrnice stanoví:

„Články 29 a 30 není dotčena pravomoc hostitelských členských států činit vhodná opatření k zabránění nebo potrestání nesrovnalostí spáchaných na jejich území, které jsou v rozporu s právními předpisy, jež přijaly z důvodů veřejného zájmu. To zahrnuje možnost zabránit úvěrové instituci zahajovat další transakce na jejich území.“

Směrnice 2011/16/EU

6 Článek 8 odst. 3a směrnice Rady 2011/16/EU ze dne 15. února 2011 o správní spolupráci v oblasti daní a o zrušení směrnice 77/799/EHS (Úř. věst. L 64, s. 1) ve znění směrnice Rady 2014/107/EU ze dne 9. prosince 2014 (Úř. věst. L 359, s. 1) (dále jen „směrnice 2011/16“) stanoví:

„Každý členský stát přijme nezbytná opatření, aby od svých oznamujících finančních institucí vyžadoval plnění pravidel oznamování a náležité péče obsažených v přílohách I a II a aby zajistil účinné provedení a dodržování uvedených pravidel v souladu s přílohou I oddílem IX.

Podle použitelných pravidel oznamování a náležité péče obsažených v přílohách I a II sdělí příslušný orgán každého členského státu ve lhůtě stanovené v odst. 6 písm. b) v rámci automatické výměny příslušnému orgánu kteréhokoli jiného členského státu tyto informace týkající se oznamovaného účtu s ohledem na daňová období od 1. ledna 2016:

a) jméno, adresu, [daňové identifikační číslo nebo čísla (DIČ)] a datum a místo narození (v případě fyzické osoby) každé oznamované osoby, která je majitelem takového účtu; je-li majitelem účtu subjekt, který je po uplatnění pravidel náležité péče v souladu s přílohami identifikován jako subjekt mající jednu nebo několik ovládajících osob, která nebo které jsou oznamovanou osobou nebo oznamovanými osobami, jméno, adresu a daňové identifikační číslo nebo čísla tohoto subjektu a jméno, adresu, daňové identifikační číslo nebo čísla a datum a místo narození každé oznamované osoby;

b) číslo účtu (nebo pokud číslo účtu neexistuje, jeho funkční ekvivalent);

c) název a identifikační číslo (pokud existuje) oznamující finanční instituce;

d) zůstatek na účtu nebo hodnotu účtu (včetně, v případě pojistné smlouvy s kapitálovou hodnotou nebo smlouvy o pojištění důchodu, taktéž kapitálové hodnoty nebo hodnoty odkupného) ke konci příslušného kalendářního roku nebo jiného náležitého oznamovacího období, nebo pokud byl v tomto roce nebo období účet zrušen, informace o zrušení účtu;

[…]“

7 Bod 1 části D oddílu VIII přílohy I směrnice 2011/16 stanoví, že termínem „oznamovaný účet“ se mimo jiné rozumí finanční účet vedený oznamující finanční institucí členského státu a držený jednou nebo více oznamovanými osobami, za předpokladu, že byl jako takový identifikován po použití postupů náležité péče podle oddílů II až VII téže přílohy.

Německé právo

8 Podle § 33 odst. 1 zákona o dani dědické a darovací (Erbschaftsteuer- und Schenkungsteuergesetz, dále jen „ErbStG“) musí každá osoba, která se v rámci podnikatelské činnosti zabývá úschovou nebo správou cizího majetku, daňovému orgánu příslušnému pro správu dědické a darovací daně písemně oznámit informace o majetku, který má ve své úschově, a o pohledávkách, které byly součástí majetku zůstavitele v okamžiku jeho úmrtí.

Rakouské právo

9 Podle § 9 odst. 1 a 7 zákona o bankách (Bankwesengesetz, dále jen „BWG“) mohou pobočky úvěrových institucí, jež mají sídlo v jiných členských státech, vykonávat svou činnost na území Rakouské republiky, přičemž jsou povinny dodržovat řadu ustanovení rakouského práva, k nimž patří § 38 BWG.

10 Ustanovení § 38 BWG stanoví:

„1. Úvěrové instituce, jejich akcionáři, členové řídících orgánů, zaměstnanci, jakož i osoby jinak činné pro úvěrové instituce, nesmějí zveřejnit nebo použít informace, které jim byly svěřeny, nebo zpřístupněny výlučně z důvodu obchodních vztahů, které udržují s klienty [...] (bankovní tajemství) […].

2. Povinnost zachovat bankovní tajemství neexistuje

[…]

5) pokud klient výslovně a písemně souhlasí se zveřejněním tajemství;

[…]“

11 V ustanovení § 101 BWG jsou stanoveny trestní sankce za porušení bankovního tajemství.

Spor v původním řízení a předběžná otázka

12 Společnost Sparkasse Allgäu je úvěrovou institucí ve smyslu směrnice 2006/48, jež provozuje činnost na základě povolení vydaného německými orgány. Tato instituce má mimo jiné nesamostatnou pobočku v Rakousku.

13 Dne 25. září 2008 vyzvala finanční správa v Kemptenu společnost Sparkasse Allgäu, aby jí poskytla informace uvedené v § 33 ErbStG za období od 1. ledna 2001 ohledně klientů pobočky usazené v Rakousku, kteří měli v okamžiku svého úmrtí bydliště v Německu.

14 Sparkasse Allgäu podala proti tomuto rozhodnutí odvolání, které bylo zamítnuto, stejně jako její žaloba podaná k soudu prvního stupně. Za těchto okolností podala žalobkyně v původním řízení opravný prostředek „Revision“ k Bundesfinanzhof (Spolkový finanční soud).

15 Předkládající soud si klade otázku, zda § 33 odst. 1 ErbStG omezuje svobodu usazování, ačkoli oznamovací povinnost stanovená v tomto ustanovení platí stejným způsobem pro všechny německé úvěrové instituce. Uvádí, že z důvodu této povinnosti jsou totiž německé úvěrové instituce odrazovány od toho, aby prostřednictvím pobočky vykonávaly obchodní činnost v Rakousku. Uvedený soud si však klade rovněž otázku, zda omezení svobody usazování vyplývá rovněž z kumulativního účinku ustanovení práva členského státu sídla úvěrové instituce, a sice Německé republiky, a ustanovení práva členského státu, v němž se nachází pobočka, a sice Rakouské republiky, a dále si klade otázku, kterému členskému státu musí být toto omezení přičítáno.

16 V tomto kontextu se Bundesgerichtshof (Spolkový finanční soud) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžnou otázku:

„Brání svoboda usazování (článek 49 SFEU, dříve článek 43 ES) právní úpravě členského státu, podle které musí úvěrová instituce se sídlem v tuzemsku oznámit v případě úmrtí tuzemského zůstavitele Finanzamt (finanční správě) příslušné v tuzemsku pro správu dědické daně informace i o jeho majetku, který je v úschově u nesamostatné pobočky úvěrové instituce v jiném členském státě nebo v její správě, pokud v tomto jiném členském státě neexistuje srovnatelná oznamovací povinnost a úvěrové instituce v tomto státě podléhají bankovnímu tajemství chráněnému pod hroznou trestních sankcí?“

K předběžné otázce

17 Podstatou otázky předkládajícího soudu je, zda článek 49 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě, která ukládá úvěrovým institucím se sídlem v tomto členském státě, aby vnitrostátním orgánům oznámily informace o majetku, který je v úschově u jejich nesamostatných poboček usazených v jiném členském státě nebo v jejich správě, v případě úmrtí vlastníka tohoto majetku, který měl bydliště v prvním členském státě, pokud druhý členský stát nestanoví srovnatelnou oznamovací povinnost a úvěrové instituce v tomto státě podléhají bankovnímu tajemství chráněnému pod hrozbou trestních sankcí.

18 Úvodem je třeba připomenout, že článek 49 SFEU zakotvuje povinnost odstranit omezení svobody usazování. Podle tohoto ustanovení zahrnuje tato svoboda státních příslušníků jednoho členského státu na území druhého členského státu přístup k samostatně výdělečným činnostem a jejich výkon, jakož i zřizování a řízení podniků za podmínek stanovených právními předpisy státu usazení pro jeho vlastní státní příslušníky. Odstranění omezení svobody usazování se vztahuje na omezení zřizování zastoupení, poboček a dceřiných společností státními příslušníky jednoho členského státu usazenými na území druhého členského státu (viz zejména rozsudky Komise v. Francie, 270/83, EU:C:1986:37, bod 13; Royal Bank of Scotland, C-311/97, EU:C:1999:216, bod 22, a CLT-UFA, C-253/03, EU:C:2006:129, bod 13).

19 Podle čl. 54 druhého pododstavce SFEU jsou společnostmi, na které se vztahuje článek 49 SFEU, také právnické osoby veřejného práva s výjimkou neziskových organizací. Na základě informací poskytnutých předkládajícím soudem je Sparkasse Allgäu právnickou osobou veřejného práva, na kterou se vztahuje článek 49 SFEU.

20 Podle ustálené judikatury platí, že i když podle svého znění se ustanovení Smlouvy o FEU týkající se svobody usazování zaměřují na zajištění práva na tuzemské zacházení v hostitelském členském státě, brání rovněž tomu, aby členský stát původu bránil některému ze svých státních příslušníků nebo společnosti založené podle jeho právních předpisů v usazení v jiném členském státě (rozsudek Verder LabTec, C-657/13, EU:C:2015:331, bod 33 a citovaná judikatura).

21 Je třeba rovněž připomenout, že z § 33 odst. 1 ErbStG vyplývá, že každá osoba, která se v rámci podnikatelské činnosti zabývá úschovou nebo správou cizího majetku, musí daňovému orgánu příslušnému pro správu dědické daně písemně oznámit informace o majetku, který má ve své úschově, a o pohledávkách, které náležely k majetku zemřelé osoby v okamžiku jejího úmrtí.

22 Je třeba konstatovat, že toto ustanovení je formulováno obecně a nerozlišuje podle místa, kde jsou vykonávány úschova a správa cizího majetku, které upravuje. Žalobkyně v původním řízení, která je právnickou osobou založenou podle německého práva a která má sídlo v Německu, podléhá tudíž povinnostem vyplývajícím z tohoto ustanovení nejen, pokud jde o účty držené u jejích jednotlivých obchodních zastoupení a poboček usazených v Německu, nýbrž rovněž, pokud jde o účty otevřené u její nesamostatné pobočky usazené v Rakousku.

23 Předkládající soud si klade otázku, zda je činnost německé úvěrové instituce, která otevřela pobočku v Rakousku, ztížena z důvodu povinnosti předat informace stanovené v § 33 odst. 1 ErbStG a zároveň povinnosti dodržovat v Rakousku bankovní tajemství chráněné § 38 odst. 2 a § 101 BWG. Tento soud v tomto ohledu uvádí, že k tomu aby úvěrová instituce nacházející se v situaci, ve které se nachází žalobkyně v původním řízení, mohla splnit obě tyto povinnosti, je povinna si v souladu s § 38 odst. 2 bodem 5 BWG vyžádat souhlas svých klientů s případným předáním informací, které se jich týkají, německým orgánům. Podle tohoto soudu důsledkem požadavku takového souhlasu může být případně, že potenciální klienti rakouské pobočky takové úvěrové instituce se obrátí na rakouské banky nebo rakouské pobočky německých bank, jelikož tyto nepodléhají obdobné oznamovací povinnosti.

24 I když nelze vyloučit, že § 33 odst. 1 ErbStG může odradit úvěrové instituce usazené v Německu od toho, aby zřídily pobočky v Rakousku, jelikož dodržování této povinnosti je staví do nevýhodné situace ze samotného důvodu, že podléhají povinnosti, která se nevztahuje na úvěrové instituce usazené v posledně uvedeném členském státě, není možné na základě toho dospět k závěru, že tato povinnost může být kvalifikována jako omezení svobody usazování ve smyslu článku 49 SFEU.

25 Ve světle informací poskytnutých předkládajícím soudem je třeba totiž konstatovat, že za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, vyplývají nepříznivé důsledky, k nimž může vést taková povinnost, jako je ta, která je stanovena v § 33 odst. 1 ErbStG, ze souběžného výkonu pravomocí dvěma členskými státy v oblasti právní úpravy povinností bank a jiných úvěrových institucí vůči svým

klientům, pokud jde o dodržování bankovního tajemství, a také v oblasti daňových kontrol (v tomto smyslu viz rozsudky Kerckhaert a Morres, C-513/04, EU:C:2006:713, bod 20; Columbus Container Services, C-298/05, EU:C:2007:754, bod 43, a CIBA, C-96/08, EU:C:2010:185, bod 25).

26 Podle německého práva má zejména dodržování bankovního tajemství přednost před požadavkem spočívajícím v zajištění účinnosti daňových kontrol, i když § 33 odst. 1 ErbStG zavádí za okolností, které uvádí, povinnost předat daňovým orgánům informace bez souhlasu majitele dotčeného účtu. Naproti tomu rakouské právo činí v § 38 BWG opačnou volbu, jelikož bankovní tajemství musí být v zásadě respektováno všemi, včetně daňových orgánů.

27 Je pravda, že dvoustranná dohoda uzavřená mezi oběma dotčenými členskými státy, stejně jako taková opatření přijatá na unijní úrovni, jako jsou automatická a povinná výměna informací upravená v čl. 8 odst. 3a směrnice 2011/16, mohou zajistit správní spolupráci v daňové oblasti a usnadnit tak za takových okolností, jako jsou okolnosti věci v původním řízení, získání informací, jež jsou předmětem opatření, o které se jedná v původním řízení, německými daňovými orgány.

28 Předkládající soud však uvádí, že i když existuje dohoda upravující výměnu informací v daňové oblasti, která byla uzavřena mezi Německou spolkovou republikou a Rakouskou republikou a vstoupila v platnost dne 1. března 2012, tato dohoda je použitelná jen na daňové roky nebo daňová období po 1. lednu 2011, na které se nevztahuje výzva zaslaná finanční správou v Kemptenu společnosti Sparkasse Allgäu. Směrnice 2011/16 byla rovněž přijata až poté, co nastaly skutkové okolnosti ve věci v původním řízení.

29 Je třeba tedy konstatovat, že za stavu unijního práva v době rozhodné z hlediska skutkového stavu původního sporu a vzhledem k tomu, že neexistovalo harmonizační pravidlo v oblasti výměny informací pro účely daňových kontrol, mohly členské státy uložit tuzemským úvěrovým institucím takovou povinnost, jako je ta, o kterou se jedná v původním řízení, která se vztahuje na jejich pobočky působící v zahraničí a jejímž cílem je zajistit účinnost daňových kontrol, pokud není s transakcemi prováděnými u uvedených poboček zacházeno diskriminačně ve vztahu k transakcím prováděným tuzemskými pobočkami (v tomto smyslu viz rozsudek Columbus Container Services, C-298/05, EU:C:2007:754, body 51 a 53, jakož i usnesení KBC Bank a Beleggen, Risicokapitaal, Beheer, C-439/07 a C-499/07, EU:C:2009:339, bod 80).

30 Jak již bylo přitom uvedeno v bodě 22 tohoto rozsudku, § 33 odst. 1 ErbStG se podle svého znění použije na úvěrové instituce se sídlem v Německu, pokud jde o jejich transakce prováděné jak v Německu, tak v zahraničí.

31 Pouhá skutečnost, že taková oznamovací povinnost, jako je ta, o kterou se jedná v původním řízení, není stanovena v rakouském právu, nemůže vést k vyloučení možnosti Německé spolkové republiky stanovit takovou povinnost. Z judikatury Soudního dvora totiž vyplývá, že svoboda usazování nemůže být chápána v tom smyslu, že členský stát je povinen upravit svá daňová pravidla, zvláště takovou oznamovací povinnost, jako je ta, o kterou se jedná v původním řízení, v závislosti na pravidlech jiného členského státu, aby bylo v každé situaci zaručeno, že jakákoli odlišnost vyplývající z vnitrostátních právních úprav bude odstraněna (v tomto smyslu viz rozsudky Columbus Container Services, C-298/05, EU:C:2007:754, bod 51, a National Grid Indus, C-371/10, EU:C:2011:785, bod 62).

32 Vzhledem k výše uvedenému je třeba na položenou otázku odpovědět tak, že článek 49 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání právní úpravě členského státu, která ukládá úvěrovým institucím se sídlem v tomto členském státě, aby vnitrostátním orgánům oznámily informace o majetku, který je v úschově u jejich nesamostatných poboček usazených v jiném členském státě nebo v jejich správě, v případě úmrtí vlastníka tohoto majetku, který měl bydliště v prvním členském státě, pokud druhý členský stát nestanoví srovnatelnou oznamovací povinnost a úvěrové instituce v tomto státě podléhají bankovnímu tajemství chráněnému pod hrozbou trestních sankcí.

K nákladům řízení

33 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (třetí senát) rozhodl takto:

Článek 49 SFEU musí být vykládán v tom smyslu, že nebrání právní úpravě členského státu, která ukládá úvěrovým institucím se sídlem v tomto členském státě, aby vnitrostátním orgánům oznámily informace o majetku, který je v úschově u jejich nesamostatných poboček usazených v jiném členském státě nebo v jejich správě, v případě úmrtí vlastníka tohoto majetku, který měl bydliště v prvním členském státě, pokud druhý členský stát nestanoví srovnatelnou oznamovací povinnost a úvěrové instituce v tomto státě podléhají bankovnímu tajemství chráněnému pod hrozbou trestních sankcí.

Podpisy.